

SLOVENSKI UČITELJ.

Glasilov
krščansko mislečih

učiteljev
in vzgojiteljev.

VERI, VZGOJI, PODUKU.

IV. Letnik

V Ljubljani 15. oktobra 1903

Št. 20.

Učiteljske plače v deželni zbornici.

Sestankom deželnega je zbora prišlo to vprašanje v nov štadij. Začelo se je nekako tekmovanje za izboljšanje učiteljskih plač. Temu perečemu prašanju se bližajo od vseh strani. Nekateri s potrebno resnobo, drugi zopet samo zaradi slave med učiteljstvom in popularnosti ter hipnega političnega dobička, da si podaljšajo življenje. Od gosp. dež. predsednika, ekselence barona Heina, ki je v prvi seji dne 22. septembra v svojem govoru naglašal, da trka učiteljsko gmotno vprašanje na vrata dež. zbornice pa doli do župana g. Rusa v Loškem potoku, ki s svojo vlogo na dež. zbor zahteva pred vsem regulacije učit. plač, tekmujejo v plemenitem boju za naše plače še mnogi drugi. Vložene so prošnje „Slov. učit. društva“, „Izvrševalnega odbora učit. shoda“, samostalni predlog poslanca g. Hribarja itd. in sedaj pride še predlog dež. šol. sveta, ki nasvetuje 25 % povišanje plač učiteljem ter 10 % povišanje učiteljicam in primerno zvišanje opravnine. To seveda še daleč ni tisto, kar zahteva in zasluži učiteljstvo. Za to bi se potrebovalo po računih dež. šol. sveta letnih 210.000 kron. Dež. zbor bo imel za podlago regulaciji sklepe učit. shoda in predloge dež. šol. sveta. Na čem se bo dež. zbor zedinil, ne moremo še danes povedati, a po dosedanjih izkušnjah, ki jih imamo že učitelji presojaajoči besede in — dejanja, — ne smemo biti optimisti. Zdi se nam, da zahteve učiteljev, izražene v resolucijah učiteljskega shoda, ne bodo izpolnjene in učiteljstvu ne bode kazalo drugače

kakor nadaljevati še intenzivneje boj za dostojne plače. To sicer ni prijetno, toda potrebno je.

Razmere v dež. zbornici res niso normalne, a po naši sodbi pridemo v kratkem do mirnega parlamentarnega dela, da se bo moglo reševati vprašanje o naših plačah. — „Učit. Tovariš“ nadaljuje s psovanjem na poslance kat.-narodne stranke zaradi razmer v zbornici. Jezi se, ker nočejo igrati vloge ovčic. Od tistih, proti katerim je vodil ta list ob volitvah najsrditeljši boj, zahteva brezpogojno kapitulacijo zaradi učiteljskih plač. Ali ni to smešno? Zahteve kat. narodne stranke so dovolj znane in tako minimalne, da stranka odstopiti ne more, — kar bi lahko vedel tudi „Tovarišev“ političen abecedar, — in seveda tudi odstopila ne bo. Ako imamo učitelji med liberalci res take prijatelje, kakor se delajo, je pač najkrajša pot ta, da „Tovariš“ — seveda če ga sploh kdo upošteva, — pritisne na nasprotno stranko, ter izsili od njih, naj odnehajo v vprašanju volivne reforme katol.-narodni stranki, — učiteljstvo od tega itak nič ne zgubi, — potem bo pa takoj v deželni zbornici potreben mir, od katerega je odvisna regulacija učit. plač. — Toliko za danes.

Šolstvo v deželnem zboru.

(Govor poslanca Mihaela Arko-ta.¹⁾)

Visoka zbornica! Gospod vladni zastopnik se je v seji dné 22. septembra 1903 izrazil, da bo glavna dolžnost našega deželnega zbora skrbeti za to, da se zvišajo ali reorganizirajo plače ljudskim učiteljem. Tudi sem bral, da je deželni šolski svet neko naklado na deželo že kar določil v pokritje stroškov, ki bi nastali s tem, da bi se dale učiteljem boljše plače. In iz središča je častiti član sam stavil predlog, da naj se nujno uredé plače ljudskim učiteljem. Ko se tako poudarja potreba zboljšanja plač ljudskih učiteljev, bi pri vseh nasvetih naši učitelji na c. kr. rudarski šoli popolnoma na cedilu ostali radi tega, ker oni dobivajo svoje plače od erarja, in čeprav plačuje Idrija vse deželne naklade, bi vendar pri vsem tem, da bi se učiteljem dežele naše plače zboljšale, učitelji na c. kr. rudarski šoli nič poboljška ne dobili.

Zaradi tega sem se namenil, staviti nujni predlog, da se v prvi vrsti gleda na to, da se našim učiteljem na ces. kr. rudarski šoli kolikor mogoče zvišajo plače.

Naše šole so nekdanj slovele zaradi svojih uspehov, tako, da so ne samo iz Kranjskega, ampak tudi iz Goriškega prihajali otroci iz boljših hiš na našo c. kr. rudarsko šolo.

Službujočemu več let ob meji Kranjske-Goriške bila mi je večkrat prilika občevati z omikanimi veleposestniki, ki so mi z nekakim ponosom zatrjevali, da so zdelali vse razrede rudarske idrijske šole, in si tam pridobili toliko vednosti, bodisi v nemškem jeziku ali računstvu, da sedaj prav lahko

¹⁾ Govor sicer razpravlja idrijske razmere, a je tudi splošnega pomena. Zato ga objavljamo.

upravljajo svoja obširna posestva in tudi v drugem jekuzi lahko občujejo s trgovci, uradniki ali drugim objem nemške narodnosti. Zato so posestniki večjih kmetij kaj radi pošiljali svoje otroke v c. kr. rudarsko šolo v Idriji, ker so izprevideli, koliko se nauče v nekaj letih na tej šoli.

Dandanes pa le malo tujih dečkov dobimo še na naši šoli. V zadnjem času smo se celo prepričali, da ona ne spravi šolarja na tisto stopinjo izobrazbe, ki se tirja za prestop iz ljudske na srednjo šolo. Za našo mestno nižjo realko prirediti so morali pripravljavni tečaj, ker učenec celo iz petega razreda naše rudarske šole ne prinese toliko duševne izobrazbe, da bi se na njej mogel zidati tisti učni načrt, ki ga zahteva srednja šola.

Pač malo se zahteva pri sprejemnem izpitu od dijaka za realko. Navadno računanje, seštevanje, odštevanje, množenje in deljenje, analizovati priproste stavke, nekoliko nemščine in malo slovniških pravil v materinščini, to je vse, kar vprašajo pri sprejemnem izpitu. A še tega se ne doseže. Mesto je bilo prisiljeno omisliti na svoje stroške poseben enoleten tečaj, da se omogoči prestop iz ljudske na srednjo šolo. Vprašali boste, odkod ta rapidni propad?

Splošno se trdi, da je temu kriva slaba plača našega učiteljstva, katero je pri tolikem številu otrok prepičlo, in denarna plača ne vabi dobrih učiteljskih moči, da bi z veseljem sprejeli pouk v naši šoli. Prej so se učitelji kar kosali, kdo bo prišel v Idrijo; če je bilo kako mesto razpisano, je bilo vedno veliko kompetentov, in meni je znan slučaj, ko je nek učitelj od tam, kjer sem jaz doma — dasiravno je bil vodja dvorazrednice in je imel kot tak precej ugodno stanje — ker je bilo poleg učiteljske plače še nekaj postranskih dohodkov, prosil v Idrijo za zadnje mesto.

Ko se mu je mesto v resnici podelilo, je bil mož zelo vesel, da bo prišel do boljšega zaslužka in ob enem celo v mesto, kjer bode imel več stanovskih tovarišev, pa tudi več ugleda med omikanim občinstvom. Dandanes je pa na tej šoli ravno nasprotno.

Meseca aprila 1901 je bilo razpisano eno učno mesto; ker ni bilo prosilcev, in ker se je med tem tudi ena učiteljica omožila, so takoj meseca majnika razpisali dve učni mesti. Prosilca sta bila samo dva. Enega so sprejeli, drugega odklonili. Zato so avgusta meseca istega leta že tretjič razpisali eno učno mesto. Oglasil se je prosilec, ki je imel izpit celo za meščanske šole. Dospel je res v Idrijo v nadi, da bode za svoj trud dobil tudi stanu primerno plačo. A ko je sprevidel, da bo težko shajal, se je rajši službi pri nas odpovedal, ter sprejel službo na privatni šoli, kjer bode imel višjo plačo, kakor na c. kr. rudarski ljudski šoli.

Tudi letos so poskusili z razpisom dveh učiteljskih mest privabiti kompetentov. V januarju so razpisali mesto za učitelja in učiteljico, a nobenega kompetenta, maja meseca so razpisali službe dveh učiteljev in ene učiteljice, a moškega prosilca ni bilo nobenega, pač pa so prosile 4 učiteljice. In kaj je storilo ministrstvo? Nastavilo je mesto ene učiteljice kar dve. Ena učiteljica je dobila mesto učitelja.

Drugo učiteljsko še prazno mesto se je julija t. l. zopet razpisalo in zopet brez uspeha. In tako smo prišli vsled vednih neuspehov pri razpiso-

vanju učiteljskih mest do poslednjega obupnega koraka, da se je pretečeni mesec razpisalo mesto učitelja ali učiteljice.

To je pač velika razlika med nekdanj in sedaj. Prej je bilo kompetentov na izbero, sedaj se ne oglasi noben ali pa če v dobri nadi pride k nam, sili že stran iz našega zavoda. Kaj je temu vzrok?

Največja ovira je čuden status, v katerega je uvrščeno učiteljsko osebje. 14 učiteljskih mest je tako urejenih, da najmlajši nastavljeni učitelj ima prav malo upanja, da bo v 10 ali celo v 20 letih prišel v višji razred.

Na idrijski šoli so 4 plačilni razredi. V prvem plačilnem razredu sta dve učni moči po 1600 K, v drugem plačilnem razredu zopet dve učni moči po 1400 K, v tretjem plačilnem razredu so štiri učne moči po 1200 K, in v četrtem jih je šest po 1000 K plače. Tedaj v nižjih razredih so procenti preveliki, v višjih premajhni. Višje se pomakne učna moč le tedaj, kedar učitelj, ki je spredaj, umrje ali gre v pokoj.

Ako hoče 14. učna moč priti v III. plačilni razred, mora jih šest iz prvih treh plačilnih razredov umreti ali odstopiti. In tako čaka na najnižjem mestu lahko lepo število let; kajti 14. učna moč mora postati najprej 13., potem 12. in tako gre dalje, da pride slednjič na 8. učno mesto in s tem avanzira v tretji plačilni razred.

Zato se vsak trikrat premisli, predno pride na mestno šolo, gre rajši na deželo, dasi ima tam manjšo plačo, ker ima tam vsled večjega števila učiteljev v enem razredu upanje, da se veliko prej pomakne na višje mesto kakor pri nas.

Omenjam tudi še, da se je pri nas katehet izbacnil iz štatusa, dasi je stalen; pri naši deželni upravi so pa kateheti v tistem štatusu, kakor učitelji; in ker je štatus velik, pride lahko katehet v višji plačilni razred; pri nas je pa izven štatusa še zmiraj pri isti stalni plači, tudi če poučuje 30 ali 40 let. Zanimivo je tudi to, da katehet, ki je zavezan na 24 ur, potem, ko je sila, poučuje čez in dobi za prvo, t. j. 25. uro 20 gld., za 26. uro pa že samo 10 gld. več; torej, čimbolj je delovanje naporno, tem manjšo plačo dobi. Da je štatus manjši, zato tudi niso v njega uvrstili učiteljice za ročna dela, ki je radi tega navezana le na petletnice, nima pa upanja katerikrat dospeti v višji razred, ter si v slučaju upokojenja pridobiti boljšo penzijo.

Nenavadno postopanje na naši šoli je tudi to, da se sprejme radovoljke, ker je premalo učnih mest ustanovljenih. Prebivalstvo narašča, treba novih razredov ali paralelk, ne misli se pa pri tem tudi stalno ustanoviti novih učiteljskih mest. Radovoljke sicer za silo shajajo, ker so rojene Idrijčanke, ki imajo pri starših hrano in stanovanje. Gre tedaj v šolo, da prebije one dve leti, da gre lahko k drugi skušnji. Sicer sprejemajo tudi drugod dobrovoljke le s tem razločkom, da podučujejo le v enem, k večjemu v dveh predmetih po kake 4 ure na teden, a pri nas mora taka novinka prevzeti ves učni načrt, izvršiti celi dnevni red, da ima na dan po 5 učnih ur, in to skozi celo leto in — zastonj. Morda ji koncem leta naklonijo nagrado do 200 K, mesto da bi vsaj kot suplentinja uživala za celotni trud 800 Kron plače.

Tudi to, kar vam bom, gospoda moja, sedaj povedal, je hudo. Otmar Novak, sin šolskega ravnatelja iz Idrije, je napravil maturo na ljubljanskem učiteljskišču. Ker je bilo ravno letos eno mesto na c. kr. rudarski šoli v Idriji prazno, je prosil ravnateljstvo, naj ga sprejme vsaj kot suplenta in naj mu dá vsaj 400 gld. plače. Ali od ministrstva je prišel odgovor: „Delajte toliko časa brezplačno, da pride okrajni šolski nadzornik in šele potem, če vas bo on spoznal zmožnim, se vam bo nakazalo toliko plače, kolikor bo mogoče!“ Gospoda moja! On je študiral štiri leta v Ljubljani na učiteljskišču, dobil je vselej kolekovano spričevalo, da je semester izdelal, končno je naredil še maturo, no, hočete še več dokazil in spričeval imeti za to, je-li on sposoben ali ne? Nadzornik, ki ga inspicira le kako uro, naj bolje presodi njegovo usposobljenost, kakor profesorji, kateri so ga vendar cela štiri leta pred seboj imeli, kateri je tudi pri strogem zrelostnem izpitu dokazal, da je zmožen! Tako se pri nas štedi, zato se vsak zboji in odide.

Prav zanimivo je tudi to. Na vsaki večji šoli mora biti šolski sluga, ki pometa, kuri, zvoni in izvršuje službenega naročila od ravnatelja. Članom visoke zbornice je pač še iz dijaških let znano, da je za šolskega sluga sprejet navadno mož, ki je bil navaden vojak, priporočen kot reden in vesten človek in je prišel v šolo za šolskega sluga. Pri nas je štirinajst učiteljev, potem sta še dve radovoljki in še dva suplenta. Šolski sluga ima pa toliko plačo, da ga samo sedem učiteljev prekosi, drugih dvanajst pa ima manjšo plačo! Jaz sicer ne zavidam našemu šolskemu slugu te ugodnosti, saj moža poznam in cenim, vem, da natanko vrši svoje dolžnosti. Pridem namreč ž njim večkrat v dotiko, bodisi če supliram kateheta ali kot dekan inspiciram pouk v krščanskem nauku. Privoščim mu prav iz srca njegovo ugodno stanje. Omenjal sem pa to le radi tega, da bi pokazal na čudno razmerje na naši šoli. Učitelj mora študirati 12 let, predno pride do svojega kruha in stalnega mesta. Njegov stan mu nalaga precej dušnega napora in telesnega truda in kaj vidi? Šolski sluga je bolje plačan kakor pa gospod učitelj! To je gotovo preveč poniževalno za učiteljski stan! Marsikateri učitelj mi je že rekel radi tega, zakaj se bodem trudil, če vidim, da sem pod šolskim slugo; jaz sem sicer gospod, on pa sluga, a materialno je on daleč nad menoj.

Gospôda moja! Tako stanje pri nas je gotovo jako žalostno in zato naj visoka zbornica ta nujni predlog sprejme, da se pride v okom tem kričečim razmeram

Vlada in ministrstvo storita nekaj za paznike. Letos so pa izprevideli, da je za nižje paznike slabo uravnano, ker jih je 40% v najnižjem razredu. Zato so pred dobrim mesecem te plače uredili in odkazali paznikom vse drugačne odstotke. Sedaj je v prvem plačilnem razredu 18% paznikov, v drugem 36%, v tretjem 36% in ne več 30%, v zadnjem plačilnem razredu, v katerem imajo pazniki 1060 K plače, pa samo 10%. To je vendar veliko izboljšanje in dokaz, da se na paznike gleda, medtem ko vlada t. j. poljedelsko ministrstvo na naše učitelje ne jemlje prav nič ozira. Da ne bom stavil preveč zahtev, bi mislil, da bi vlada vsaj temu primerno, kakor je prenamenila status paznikom, uravnala tudi status našim učiteljem. Jaz sem se nalašč pomenil

z našimi učitelji in ti so bili zadovoljni s tem, da se vsaj primerna regulacija, kakor paznikom, prenese tudi na učitelje. Tako bi bilo potem v drugem in prvem plačilnem razredu po 30 % učiteljev, v tretjem in četrtem pa po 20 %. Poleg tega naj bi se dale učiteljem še petletnice po 200 K. Končno še v kratko omenim, da bi vse to izboljšanje stalo samo 3880 K, bilo bi torej pri učiteljstvu, ki šteje skoro 20 oseb, jako malo in bi se našemu erarju, ki dobiva iz Idrije na leto milijon kron čistega dobička, teh 3880 K pač malo poznalo.

Sedaj je pa tako žalostno, da vam učitelj, če ž njim govorite o tej stvari, pravi: „Kaj bom delal, če me tako plačajo, da so šolski sluga in pazniki, ki so manj študirali, bolje plačani kakor jaz. Kaj hočem sedaj? Ne kaže mi drugam iti in prisiljen sem v Idriji na c. kr. šoli ostati, ker sem tu že plačal toliko in toliko za pokojninski zaklad. Ta svota pa vsa zapade, če bi šel drugam v službo. Če bi tega ne bilo, bi se precej odstranil.“

Seveda se potem tudi pravi, da imajo učitelji postranske dohodke. (Poslanec Jaklič: Kakšne?) Res je na deželi po navadi učitelj tudi obenem organist, a pri nas opravlja ta posel paznik, ne pa učitelj. Bili so slučaji, ko so premožnejši starši prosili učitelja, naj v posebni uri še poučuje tiste dečke, ko so jih namenili za srednje šole. Zato so ga primerno nagradili. Res je pa tudi, da je učitelj revne šolarje tudi brezplačno poučeval v „posebni uri“, a z letošnjim letom je tudi ta mala izvanredna nagrada popolnoma odpadla.

Omenil sem že, da se je osnoval na naši realki posebni „pripravljalni tečaj“, ki ima namen vzgojevati one dečke, ki se mislijo posvetiti višjim študijam. Ko bo tak deček dovršil tečaj s povoljnim uspehom, bode sprejet na naši realki brez vsakega izpita.

Razvidno je iz tega, da sedaj ne bode noben oče pošiljal dečka k „posebni uri“ in zato plačeval, ko ima v mestu zavod, ki ravno to zastonj ponuja, kar bi moral oče še posebej nagraditi. Torej mali postranski zaslužek v tem oziru našemu učiteljstvu odpade.

Hudo je tudi to, ker vlada noče razširiti šolskega posloplja, da morajo ravno v en razred spraviti silno veliko otrok. To leto je v drugem dekliškem razredu 96 deklic, učiteljica se je mučila 14 dni: potem je pa šla k zdravniku in ta ji je naredil spričevalo, da mora pustiti šolo. Tako je bila šola, ker ne gre drugače, primorana upeljati poludnevni pouk. (Poslanec Jaklič: In to v Idriji.)

Res, na deželi tega ne trpé, pri nas v Idriji moramo, ker poljedelsko ministrstvo tako težko dá kaj za šolo. Na kmetih bi bili ljudje veseli pol dnevnega pouka, ker potrebujejo otroke za razne posle. Saj jim služijo za pastirje, za varihe pri mlajših bratih in sestricah takrat, ko morajo starši na polje ali po dnevnih opravkih. Pri nas pa rudar najraje vidi, ako se otrok v šoli kaj nauči. V domači tesni sobi so otroci v nadlego staršem. Oče je prišel iz rudnika domov ter bi se rad odpočil, a otročji vrišč in trušč mu ne pusti zaspiti, in mati, ki se po odpravljenih gospodinjstvih opravilih vsede k čipkanju, prav rada vidi, da ima vsaj takrat pred otroki mir.

In ko so v šoli, vsaj ve, da so na pravem mestu pod nadzorstvom. Zato so pri nas vse druge razmere kakor na deželi. Tam jim je ustrezno

s poldnevnim poukom, nam ne. In vendar se godi ravno narobe. Cesar na kmetih ne pripusté, to moramo trpeti mi vsled čudnih naših šolskih razmer.

Nadzornik je lansko leto izdal posebno navodilo, kako se morajo učitelji pripravljati in napravljati pismeno preparacijo. Ja, gospôda moja, sedaj se to tudi godi. Marsikateri učitelj si sestavi v velikih počitnicah načrt, da se pripravi v svoji stroki.

Ali kaj se zgodi?! Ko se vse popolnoma uvrsti, kdo ima prevzeti ta razred, kdo pa onega, in katero učno mesto bo prevzel oni, ki pride, in se razpiše to zadnje mesto, pa ni nobenega prosilca. Popolnoma naravna posledica je tedaj, da se mora vse drugače prenarediti: oni, ki se je prej pripravil in si tvarino razvrstil, da bo mogel uspešno delovati med šolsko mladino, mora prevzeti drug razred in ves trud je zastonj.

Ker nimamo učnih moči, je tudi nemogoče alterniranje, kakor se želi. Učitelj, ko že eno leto poučuje, pozna natanko naravo svojih otrok; ali če ima en razred vedno en učitelj, drugega zopet drugi, potrebuje vsakokrat dotični učitelj najmanj dva meseca, da spozna otroke in potem uspešno more delovati. En učitelj uči tako, drug zopet po drugi metodi in tako se zgodi velikokrat, da šola in šolski pouk trpita silno škodo.

Vzrok tega je iskati v dejstvu, da so učitelji na c. kr. rudarski ljudski šoli preslabo plačani. Njega dni, ko so imeli boljšo plačo, kakor na deželi, smo lahko izbirali med dobrimi in izbrali najboljše, sedaj pa smo prišli do obupnega koraka, da se mesto učitelja odda učiteljici, in včasih še te ni dobiti. Omeniti mi je še slučaj, da nič kaj dobro ne vpliva na učečo se mladino, ako je tako nakopičena v enem razredu. Sopar in vzduh gotovo ne vplivata kaj blagonosno na telo razvijajočih se otrok in je naravna posledica, da, če človek otrovano ali škodljivo ozračje srka, se mora otrovati. Toliko predpisov dobivamo v novejšem času, kako naj se gleda na zdravje, kako naj se pospešuje telesni razvoj, da se bode krepko telo lažje ustavljalo razširjajoče se jetiki. A pri natančnih predpisih in zdravstvenih napravah se rado pozabi na dejstvo, da preveč v tesni šolski sobi se nahajajočih otrok, prinese največkrat prvi kal poznejši tuberkulozi. G. dr. Tavčar je deželni odbornik in pri deželnemu odboru leži prošnja od naše rudarske direkcije. Naj bi dežela prevzela v svojo skrb našo c. kr. rudarsko ljudsko šolo. Ne vem, kaj bodo gospodje sedaj storili, ampak opozarjam, da sta l. 1876, ko se je šlo za to, da se prebivalci idrijskega mesta oproste od šolske naklade, podpisala dotični predlog gospoda poslanca Murnik in Deschmann, torej gospoda od one strani, dočim, kakor smo zadnjič videli, teh gospodov nasledniki niste Idriji toliko naklonjeni. Mi moramo vse davke in doklade dežele plačevati za šolo, pa nimamo nič od tega, ampak dežela dela z nami, kakor ravna mačeha s pastorko. Za te gospode, ki poznajo iz statistike, kakšni so kateri kraji, bi moralo veljati načelo: Idrija plačuje velike davke za šolo, a sama vzdržuje svojo šolo.

Dežela vleče od mesta davke, a ne daje ji pa nič zanje. Vrnimo ji vsaj nekaj, da kaj storimo za izboljšanje ondotnih razmer. Dajmo še mi kaj Idriji, ker nam ona vsako leto tako lepe svote prinaša. A kakor sem rekel:

ostalo je le pri obljubi, čakamo in čakamo, a zaman. Se bode li gg. čudno zdelo, ako jaz radi tega bolj natanko slikan naše razmere?

Koliko nas stane realka, — 50% plačujemo zanjo — in ko se je stavil nujni predlog, da naj se realka podržavi, gospodje niso bili za to, da se nujnost sprejme.

Vidi se, da se mesto Idrija čudno gleda. Ali mogoče zato, ker so gospodje premalo poučeni.

Gospoda moja! Samo to bi še rad povedal, kako višje oblasti uplivajo na naše učitelje. Tukaj imamo odlok z dné 5. junija 1874. št. 5290, s katerim je c. kr. poljedelsko ministrstvo odredilo, da je idrijsko učiteljstvo prištevati uradnikom X. plačilnega razreda. Idrijsko učiteljstvo mora vsled razsodbe c. kr. poljedelskega ministrstva z dné 29. avgusta 1896 št. $\frac{185\ 35}{1711}$ plačevati, kakor uradniki X. plačilnega razreda 3% v penzijski zaklad in vdove imajo res popolno penzijo po X. činovnem razredu namreč 1000 K in za otroke dobivajo še posebej. Torej imajo učitelji čast in dolžnosti X. razreda, morajo plačevati tudi davke, kakor da bi bili v X. plačilnem razredu a plače tega razreda pa le ne dosežejo. To je gotovo nedosledno.

Naprosilo se je že pred leti idrijskega državnega poslanca naj poljedelsko ministrstvo opozori na te nedoslednosti. A kakor se mi je poročalo, vstrašil se je dotični gospod radi tega, ker je videl, da imajo naši učitelji še 100 fl doklade, katere njih kolegi na deželi nimajo. Tudi on ni natanko poznal idrijskih razmer, zato ni prišlo do akcije. Zato, še enkrat ponavljam, si štejem v dolžnost, pri tem govoru globlje poseči, da se gospoda bolj natančno seznani z našimi razmerami. Kak član iz središča bode morda vprašal, ali je to nujnost? Ravno da spoznate kako nujno je, da se te žalostne razmere sanirajo, moram navesti stvari, da Vas o tem prepričajo.

Le poglejmo kako so bili v Idriji učitelji prej plačani in kako so sedaj, in poglejmo dalje, kako so bili učitelji na deželi plačani prej in kako so sedaj! Prvi učitelj v Idriji je imel nekdanj 720 fl plače, drugi in tretji 650 fl in četrti in peti 600 fl; na deželi so pa imeli učitelji v ravno tem času v prvem plačilnem razredu 600 fl plače, v drugem 500 fl, v tretjem 450 fl in v četrtem 400 fl. Zadnji idrijski učitelj je imel torej toliko plače, kakor na deželi učitelj v prvem plačilnem razredu. Sedaj se pa vedno ravna po deželnih in zato ni moških prosilcev. Boje se, če bi v Idriji imeli učitelji boljšo plačo, da bi takoj enako zahtevali njih tovarši na deželi. Če se je takrat v ozir jemalo in gledalo na druge stvari in na posebne razmere, ki vladajo v Idriji, namreč, da je okolica tako majhna in se po njej nič ne pridelava ter se mora živeti le od daleč dovažati, da nimamo nobene železniške zveze, da je pot iz Logatca dolga in se mora voziti z težkim vozom šest ur do Idrije, da je torej v Idriji vse dražje življenje, vidimo pa dandanes, da se je na to popolnoma pozabilo. Vsled tega mislim, da je zelo nujna potreba, da se ta stvar že enkrat uredi.

Potem bi še lahko omenil to, kako c. kr. poljedelsko ministerstvo ravna z drugimi rudniki. V Pribramu je dandanašnji največji rudnik in država mora skoro en milijon kron plačevati za to, da se ohrani tam status

tak kakor prej. V Pribramu pa imajo prvič gimnazijo, drugič pripravnico in tretjič tudi rudarsko akademijo. Torej toliko skrbi vlada za oni rudnik, ki je vsako leto pasiven. Naš idrijski rudnik še ni bil nikoli pasiven in je državi še vedno veliko prinesel. Sedaj ima država od njega en milijon kron dobička vsako leto. Torej ves ta denar je za Čehe, za katerih duševno izobrazbo vlada toliko stori, za Slovence v Idriji pa se še toliko ne zanima, da bi dobili učitelji boljši status, da bi dobili vsaj tak status, kakor ga imajo rudniški pazniki.

Tudi pri rudniku v Ljubnem je višja šola za rudarje in naši nadarjeni fantje morajo na Štajersko v šolo, če se hočejo povspeti do časti in službe rudarskega paznika. Pri nas pa se moramo zadovoljiti s 5 razredno ljudsko šolo in še zato moramo nekako beračiti, da bi jo na ono stopinjo šolstva dvignili, do katere se je sploh povspela ali c. kr. šolska postava tirja. Težko se odloči poljedelsko ministrstvo, da bi razširilo poslopje, ne vidi, kako trpi pouk, učiteljstvo in šolska mladina, ker so prenapolnjene šolske sobe. Tudi pri učiteljskih plačah meni, naj bi le vse pri starem ostalo, a posledica tega je, da ne dobimo moških učnih moči.

Res ni lepo od države, da tako malo prispeva za našo šolo in da tako malo stori za njo, in jaz ne morem dobiti izraza, da bi dovolj ožigosal tako postopanje. V Ljubnem je čisto drugačna šola, tam imajo vse druge učne pripomočke, tam je akademija, pri nas pa še te borne stvari ne moremo dobiti, da bi saj imeli dobro ljudsko šolo s petimi razredi.

Gospoda moja! Jaz bi bil pri kraju in bi gospodom prav na srce, polagal, da bo uvaževali vsa ta dejstva, ki sem jih v kratkem navedel, in to posebno radi tega, ker se gre za duševni nivo, ki naj se vzdigne. Ubogi rudar dela osem ur pod zemljo in pride potem ves prepaden na svetlo. Gospoda moja! če vidimo materijelno stanje naših rudarjev na tako nizki stopinji, pohitimo vendar, da njegovo duševno stanje dvignemo tolikanj višje in je uposobimo za boljše razmere. Priskrbimo sinovom rudarjev dobre učitelje, zagotovimo jim tako plačo, da se bodo zamogli z veseljem in vnemo poprijeti svojega poklica. Plačajmo dobro, in potem tudi od njih lahko zahtevamo veliko.

To nam je tolikanj lažje, ker ne bode šlo iz deželnega šolskega zaklada, kakor pri drugem učiteljstvu, temveč iz državne blagajne, v katero revna Idrija razmeroma največ prispeva.

Nisem stavil previsokih svot, da bi se gospoda na Dunaju ustrašila, malo svoto še ne 4000 letnih kron bodo pač zmogli pri onem milijonu, katerega jim na leto rudnik da. Da se v najkrajšem času to zgodi, je tolikanj bolj želeli, ker bi se letos redni pouk ne mogel vršiti, ako se plače ne uredi in ne pridejo na šolo trdne, vrle učiteljske moči. V tem pogledu je moj predlog gotovo zelo nujen in zato prosim visoko zbornico, da ga soglasno sprejme.

Dopisi.

Z dežele. (Česa nam je najbolj treba?) Že dolgo časa se pripravljam, da bi enkrat izpregovoril resno besedo o neki zadevi, ki se tiče osnovno ugleda našega učiteljskega stanu. Danes je zato posebna prilika. Ko se je namreč šlo v najvažnejši korporaciji gledé na nas za vprašanje, kako naj se izboljšajo naše plače, se je navajal med drugimi usodnimi simptomi tudi ta, da sedaj najboljše moči zapuščajo učiteljsko službo in si iščejo kruha drugod.

Razpravljalo se je o ti zadevi. In v debati je — tako se čuje — neki mož, ki ima takorekoč šolstvo na Kranjskem v rokah, izjavil tele besede: Temu, da se boljši učitelji odtegujejo učiteljskim službam, je vzrok poleg slabih gmotnih razmer tudi pomanjkanje kolegiálnosti.

Po pravici rečemo, da smo se ustrašili tega stavka. Zdelo se nam je, kakor se zdi ženi in možu, če ju ob času, ko se prepirata, zaloti neljuba soseda. Bridko resnico, ki je neumno, če bi si jo prikrivali, je izrazil omenjeni mož. Huda je! A sedaj, ko že zunaj našega stanu govorimo o tem, je pač naša dolžnost, da se tudi mi pričnemo resno razgovarjati o ti stvari.

Kolegiálnost! Kolikrat čujemo, kako je bilo v prejšnjih časih vse drugače. Prijateljsko življenje je vladalo med učitelji; radi so se obiskavali; v družbi kolegov si je najraje vsak iskal zabave in razvedrila, pa tudi prijaznega sveta in tolažbe, če je bilo treba. Primerjati se je smelo življenje med učitelji kolegiálnemu življenju med duhovniki. Z neko boleščjo v srcu opazujejo danes učitelji, kakšno lepo razmerje vlada med duhovniki, kako prijateljstvo, kaka vzajemnost ob veselih in žalostnih urah. Uprav to prijateljstvo

jih dviga in jim daje moč, da so tudi v sedanjih dneh, ko imajo toliko prestati, veselega lica in vedrega srca.

In pri nas? Razmerje med višjim in nižjim, ki je komaj besede vredno, je marsikje neznosno. Kakšna pa je višja stopinja šolskega voditelja nad drugim učiteljskim osebjem? Saj ne vem takorekoč, kako bi se dala izraziti razlika. Pravzaprav ni drugega voditelj šole kakor središče birokratiškega priveska pri šoli in hišnik šolskega poslopja. Hišnik, pravim; saj mora za vsako drobtino, ki jo je treba pri šoli, prositi krajni šolski svet. Ne maram navajati posamnih slučajev, ki bi jih zlasti učiteljice mnogo vedele povedati. Samo to naj ponovim, da je v imenovanem razmerju mnogo gnilega, mnogo nezdravega, ki ostruplja mlada, idealna srca učiteljev in učiteljic in daje povoda, da se zunaj nas rogajo nam in našemu stanu.

Nekolegiálnost ob času kompetenc je druga velika rana. O, ko bi se dala ta zaceliti. Kolikrat zahrbtno dela drug proti drugemu in ne pomisli, da s svojim ravnanjem blati in ponižuje cel stan. Ali nas morejo spoštovati tisti, kateri opazajo vse grde kompetentske bolezni na nas? Seveda tega nismo vsega sami krivi. Razmere, v katerih se oddajajo službe, zahtevajo nekakšne neznačajnosti med kompetenti. Treba je protekcije in ta se mora zaslužiti. Taka je ta služba!

Konečno omenjamo še tretji glavni vrelec, iz katerega vre nekolegiálnost. To je politiško nasprotstvo. Zadnji čas se množe slučajji, ko gospodje liberalne barve z vsem mogočim orožjem napadajo naše somišljenike. Boj v listih je grd; učitelj proti učitelju v osebnem boju po časopisju, to je res nekaj sramotilnega. A še grji je drugi boj. Če se

najdejo zastopniki učiteljstva po okrajnih šolskih svetih, ki bi morali takorekoč ex offio zagovarjati učiteljstvo sploh in posamnike svojega okraja, da iščejo samo prilike, kako bi kakega svojega kolega drugega politiškega mišljenja uničil, potem je to žalostno, da bolj žalostno biti ne

more. In to se dejansko vrši — ne samo na enem kraju!

Prva pot do večjega ugleda našega stanu in s tem tudi do tega, da se bodo upoštevale naše gmotne zahteve, je lastno medsebojno spoštovanje. Sami varujmo svoj ugled. Za to je pa treba kolegialnosti!

K.

Šolske vesti.

Izpremembe pri učiteljstvu. Absolvirana učiteljska kandidatka Marija plemenita Kleinmayr je provizorično nastavljena v Dobu, učit. kandidatka Ana Vižin za provizorično učiteljico pri Sv. Trojici in gčna Evlaliya Tavčar v Krškem. Začasno so nastavljene kot učiteljice in šolske voditeljice gčne učiteljske kandidatke: Amalija Jeglič v Kokri, Antonija Rakovec v Šent Lenartu, Suzana Baloh v Črnučah. Kot suplensinje so nastavljene: gčna Josipina Muč na Vačah, Marija Odlasek pri D. M. v Polju. Provizorična učiteljica gospodična Angela Jakulin v Prežganji je imenovana za učiteljico in šolsko voditeljico istotam. — Absolvirana učiteljska kandidatinja gdčna Julijana Kalin je imenovana za provizorično učiteljico na šoli v Knežaku, absolvirana učiteljska kandidatinja gdčna Marija Novak pa je imenovana na šolo v Hrušici pri Ljubljani. Gčna Justina Kozamernik je nastavljena v Št. Vidu pri Zatični.

(Na Koroškem.) V pokoj je stopil šolski vodja g. F. Jaric pri Fari. Učiteljica J. Schitnig v Hodišah je zapustila šolsko službo. Prestavljeni so: nadučitelj g. Mat. Stramec iz Tigerč v Celovec; g. Jan. Pilgram od Sv. Primoža v Velikovec; učitelj gosp. M. Sebastian iz Krčanj k Sv. Primožu; podučiteljica gčna Ela Tavčar iz Št. Petra na Višanjah v Hodiše. G. Josip Jekl je imenovan za

podučitelja v Šent Petru na Vašinjah. V pokoj je stopil nadučitelj g. A. Supik pri Sv. Nikolaju. Razpisano je mesto učitelja pri Sv. Nikolaju ob Dravi do 6. t. m.

(Na Štajerskem.) Nastavljeni so kot nadučitelji sledeči gg.: na ljudski šoli v Lugovcu nadučitelj Rudolf Poklič iz Velke, na ljudski šoli v Št. Ožbaldu pri Eibiswaldu zasebni učitelj v Šoštanju Jan. Šuen, na ljudski šoli v Podčetrtku nadučitelj Franc Lovrec iz Olimja, na ljudski šoli pri Sv. Marjeti na Dravskem polju tamošnji šolski vodja And. Golob, na ljudski šoli s slovenskim učnim jezikom v okolici Velenja učitelj in šolski vodja Janez Rupnik iz Špitaliča in na ljudski šoli v Majšpergu učitelj Jožef Lovrec od Sv. Urbana pri Ptuj. Kot učitelj in šolski vodja je nastavljen na ljudski šoli v Gornji Rečici učit. in šolski vodja Henrik Hribernik od Sv. Miklavža nad Laškim. Kot učitelji oziroma učiteljice so nastavljeni sledeči gg. in gdčne: na ljudski šoli v Marnbergu učitelj Jožef Widmoser iz Puščave, na ljudski šoli v Makolah učitelj in šolski vodja Jurij Lulek iz Podturja na Koroškem, na ljudski šoli v Studenicah učit. Sebastijan Krotky iz Reke, na ljudski šoli v Vidmu učit. Franc Jamšek iz Selnice ob Dravi, na ljudski šoli pri Sv. Katarini nad Laškim učit. Rudolf Kalan iz Pišec, na ljudski šoli v Hrastniku učit. Anton Hohnjec od Sv. Petra pod Sv. gorami, na ljudski

šoli v Št. Lovrencu na Dravskem polju tamošnji učitelj Al. Bučar, na ljudski šoli pri Sv. Andražu v Slov. gor. učitelj Franc Cvetko od Male Nedelje, na ljudski šoli v Makolah učiteljica Marija Hos iz Negove, na ljudski šoli v Črešnevcu učiteljica Pavla Miklavc iz Makol, na ljudski šoli v Šmartnu ob Paki Antonija Valenčič iz Stranic, na ljudski šoli v Galiciji učiteljica Ivana Klemenčič iz Gotovelj, na ljudski šoli pri Sv. Andražu v Sl. gor. učiteljica Alojzija Cvetko roj. Frauensfeld od Male Nedelje. Kot pomožni učitelj za šol. okraja Ljutomer in Gorenja Radgona je imenovan učitelj gosp. K. Mavrič v Križevcih pri Ljutomeru.

Usposobljenostne preizkušnje za občne ljudske in meščanske šole se pričnó pri ces. kralj. izpraševalni komisiji v Ljubljani dne 3. novembra 1903, ob 8. uri zjutraj na ces. kr. učiteljsku. Pravilno opremljene prošnje za pripust k usposobljenostni preizkušnji je po predpisanem službenem potu pravočasno vložiti tako, da bodo do 28. oktobra 1903 v rokah izpraševalne komisije.

Preizkušnje usposobljenosti za ljudske in meščanske šole se pričnó pred izpraševalno komisijo v Gorici dné 4. novembra tega leta ob 8. uri zjutraj. Prošnje za pripust je vlagati do 15. t. m.

Na II. državni gimnaziji, ki je letos popolna z vsemi osmimi razredi, se je vpisalo 424 učencev, in sicer v posamezne razreze tako-le: I. a — 68; I. b — 68; II. a — 36; II. b — 38; III. a — 30; III. b — 30; IV. — 35; V. — 37; VI. — 24; VII. — 29; VIII. — 29. Na zavodu je poleg ravnatelja 10 definitivnih in 5 nadomestnih učnih moči.

C. kr. državna nižja gimnazija v Kočevju. Prvi razred šteje 42 učencev, 2. razred 16, 3. razred 22 in 4. razred 10 (skupaj 90) učencev.

C. kr. državna gimnazija v Rudolfovem. Za sprejem v 1. razred se je oglasilo 59 učencev, sprejetih je bilo 50. Prvi razred šteje 56, drugi 32, tretji 37, četrti 37, peti 22, šesti 19, sedmi 16, in osmi 30 (skupaj 249 učencev).

Na ljubljansko učiteljsku je bilo sprejetih letos v prvi tečaj 52 kandidatov.

Drobtine.

Uspeh interpelacije poslanca Jakliča. Deželni odbor je v zadevi pokojnine nadučitelja Levičnika predložil deželnemu zboru sledeče poročilo: Visoki deželni zbor! Nadučitelj Josip Levičnik v Železnikih je po več kot štiridesetletnem službovanju prosil leta 1902. za stalno upokojenje. Dne 20. avgusta leta 1857. je Levičnik prebil nadučiteljsko preskušnjo ter je bil istega leta imenovan provizoričnim učiteljem in organistom, potem pa na podstavi ukaza naučnega ministrstva z dné 4. januarja 1877, št. 17084, brez preskušnje o učni usposobljenosti

z dekretom deželnega šolskega sveta dne 9. marca 1877, št. 427, definitivnim učiteljem in končno z dekretom dné 14. oktobra 1898, št. 2544, definitivnim nadučiteljem na ljudski šoli v Železnikih. Njegovi letni aktivitetni prejemki so znašali ob času upokojenja 1600 K plače, 400 K starostnih doklad in 100 K opravilne doklade, torej skupno 2100 kron. Gledé pokojninskih užitkov za učitelje na ljudskih šolah je merodajen zakon z dné 30. junija 1900, dež. zak. šte. 17. Po § 61 tega zakona je za upokojenje uštevna tista letna plača, katero je užival

učitelj neposredno tisti čas, preden je bil upokojen. Starostne doklade in pa opravilne doklade je šteti za dele te letne plače. Vštev pa se po § 62. le tisti službeni čas, ki ga je učitelj, prebivši preskušnjo v učni usposobljenosti, služil na kaki javni šoli. (§ 56. državnega zakona o ljudskem šolstvu.) Po tem paragrafu učitelji brez preskušnje o učni usposobljenosti zakonito nimajo pravice do pokojnine. Pač pa se je ustanovila izjema za tiste učitelje, kateri so bili na podstavi ukaza naučnega ministrstva z dné 4. januarja 1877, številka 17084, tudi brez učne usposobljenosti nastavljeni kot definitivni učitelji. Z deželnozborskimi sklepom v 9. seji dné 8. oktobra 1878, razglašenim v dežel. zakoniku pod št. 6. l. 1879., je bil deželni odbor pooblaščen, da s tistimi učitelji, kateri so bili gledé njihovega definitivnega imenovanja deležni ugodnosti navedenega ministrskega ukaza, kadar se denejo v pokoj postopa dogovorno s c. kr. deželnim šol. svetom tako, da vštevni službeni čas teče od tiste dôle, ko se je izvršila podučiteljska preskušnja in da se pri določevanju učiteljske pokojnine vzame za podlago letna aktivitetna plača v znesku 350 gld. do 400 gld. Ker Josip Levičnik ni napravil preskušnje o učni usposobljenosti, se mu po zakonu z dné 30. junija 1900 ni mogla prisoditi aktivitetna plača kot pokojnina. Nasproti pa je c. kr. dežel. šolski svet z dopisom dné 18. aprila 1903, št. 1589, sklicevaje se na deželnozborski sklep dné 8. oktobra 1878 prosil pritrenja dež. odbora, da se temu učitelju z ozirom na njegovo, po dovršeni podučiteljski preskušnji več kot štiridesetletno zvesto službovanje dovoli pokojnina 800 K na leto. Temu je deželni odbor pritrdil z dopisom dné 14. maja t. l. št. 5226, s pristavkom, da bo deželnemu zboru nasvetoval dovolitev višje pokojnine. Na to je odgovoril

c. kr. dež. šolski svet z dopisom 22. junija 1903. št. 1966, da nadučitelj Josip Levičnik koncem meseca julija 1903 stopi v stalni pokoj ter da se mu odkaže pokojnina letnih 800 kron in za njegovo mnogoletno, vestno in uspešno delovanje v javni učiteljski službi izreče priznanje, in pa da c. kr. dež. šolski svet z ozirom na njegovo delovanje v javnem ljudskem šolstvu najtopleje priporoča nameravani nasvet za milostno zvišanje normalne pokojnine. Uvaževaje izvrstno, na pristojnem mestu pohvalno priznано, mnogoletno službovanje nadučitelja Josipa Levičnika deželni odbor nasvetuje: Visoki deželni zbor izvoli skleniti: Nadučitelju Josipu Levičniku dovoli se namesto dosedanje pokojnine letnih 800 K od 1. julija leta 1903 dalje milostnim potom pokojnina v visokosti njegovih zadnjih aktivitetnih užitkov, t. j. v letnem znesku 2100 K. — Od deželnega odbora kranjskega. Oton pl. Detela, deželni glavar. Franc Povše, poročevalec. — Upati je torej, da se bode zadeva ugodno rešila.

Domišljavost. Zadnji „Učit. Tovariš“ prinaša interpelacijo poslanca Jakliča na dežel. predsednika zaradi odmerjenja pokojnine nadučitelju g. Levičniku, ter dostavlja, — da je dal pogum (!) šele „Učit. Tovariš“ s svojim člankom „Src nimajo“. Odgovarjamo: Poguma ne moremo dobiti pri znanih vitezih „gibčnih hrbtenic“. In tak pogum, ki ga kaže sedaj s polnim podpisom tovariš Gangl v člankih napram odstopivšemu nadzorniku Hubadu, pač nikomur ne imponira. Hubad se je umaknil, in ker ni več tako nevaren, je Gangl dobil pogum: Grmenje tovariša Gangla je podobno gledališkemu gromu, zato je brez vsega efekta. Ej, s prodajanjem svojega poguma postajate dolgočasni.

Važna knjiga. Tretji del knjige „Ženska ročna dela za pouk na ženskih

učiteljščih“, sestavila Pavla pl. Renzenberg, je ravnokar izšel. V tej knjigi obravnava izvedena strokovnjakinja šivanje in vsa druga dela, ki spadajo tu sem, kakor prirojevaje perila, krpanje, mašenje, ter doda še prav koristen pouk o prejah in tkaninah. Vse težje obravnave pojasnuje s kolikor mogoče primernimi nariski. Praktični moment je vseskozi zastopan; to daje knjigi posebno vrednost ter jo stavi v vrsto onih šolskih knjig, ki so vsega priporočila vredne. Cena knjigi je 3 K 50 h.

Sugestija pri vzgoji je tema znamenitega dela, ki ga je priobčil Dr. Feliks Regnault v „Revue“. Pravi, da se sugestija ne dá samo izvrševati pri osebah v hipnotičnem spanju, ampak tudi pri osebah, ki čujejo in ki so v normalnem stanju, in posebno pri otrokih, ki se ne morejo ustaviti s premislekom in razsodnostjo takšnemu vplivu. Navadna hipnotična sugestija se uspešno uporablja pri odpravljenju vkoreninjenih navad. Dr. Regnault omenja tudi nekaj veščakov, ki so uporabljali uspešno hipnotično sugestijo, da so odpravljali napake idiotov. Dr. Edgar Berillon je dokazal po petnajstletni izkušnji, da je hipnotična sugestija učinkujoča in neškodljiva in da ima njeno zdravljenje trajen uspeh. Tako so slabo navado, ki je bila pri otrokih razširjena, da so namreč prste obgrizavali, na ta način odpravili popolnoma. Otroka posade na stol in ga hipnotizirajo; zdravnik ga prime močno za roko in reče: „Deni roko pred usta in grizi nohte, če moreš. — Ti vidiš, da je to nemogoče“ itd. To se mora večkrat ponavljati. Če potem poskusi otrok v normalnem stanju prste griziti, čuti ovirajočo roko in ne more več tega storiti. Vsakokrat, kadar vzdigne otrok roko, čuti v laktu, da ne more več z roko do ust. Na podoben način odpravijo tudi kleptomanijo. D. Regnault

pa povdarja, da se hipnosa le v bolestnih slučajih uporablja.

Amerika. Predsednik Zjedinjenih držav in jezuiti. Pri svojem obisku katoliškega vseučilišča v St. Louisu je ogovoril Roosevelt kardinala Gibonsa in oo. jezuite, pri katerih je bil gost, s temile velepomembnimi besedami: „Veseli me, da sem gost prvega, najznamenitejšega in najstarejšega vseučilišča na zahodu od veletoka Missisipija in teritorija Louisijanske države. Znano mi je delovanje vseučilišča, ker sem imel priložnost, prepričati se v naših zahodnih državah o napredku, ki ste ga vi, častiti očetje, dosegli nele pri nas Amerikancih, ampak celo pri Indijancih. Zaradi tega me posebno veseli, da se nahajam v prostorih te visoke šole, da vas morem tukaj pozdraviti in navzoč biti pri vaši slavnosti. Vaša eminenca in častiti očetje! Ostal vam bom hvaležen za prijazni sprejem in v imenu vsega ameriškega naroda za vaše kulturno delo ter izjavljam, da se bom vedno strogo držal tiste odredbe naše ustave, ki ukazuje, naj se ravna z vsemi državljani enako, negledé na to, na kateri način časté Boga. Bodite prepričani, da ne more biti vaša zadovoljnost, ker se nahajam med vami, tako velika, kakor je moja sreča, ker morem preživeti teh nekoliko trenutkov v vaši sredi.“ — Tako govori o delovanju oo. jezuitov predsednik Zjedinjenih držav, ki ni katoličan! („Kršč. Škola.“)

Kako se najbolje na pamet učimo? Po poizkusih, katere je gdč. Lottie Stefens napravila v psihologičnem zavodu v Göttingen-u, se priporoča, naj se učenec kako pesem tako nauči, da celo pesem enkrat prej prebere in potem še tolikrat, da jo zna popolnoma dobro. Memoriranja v majhnih partijah ne priporoča. Ta metoda se priporoča zato, ker se človek po njej nekaj hitreje nauči. Če

si je le misel treba zapomniti, je ta metoda boljša, če je pa treba nekaj natanko (po besedah) znati, nima ta metoda pri nekaterih ljudeh srečnih uspehov. Pri tej metodi je pač treba gledati na nadarjenost dotičnega, ki metodo uporablja.

Za politiško svobodo učiteljstva. Deželni poslanec dr. Krek je v seji deželnega zbora dne 15. t. mes. stavil na deželnega glavarja sledeče uprašanje:

Gospod glavar! Moje vprašanje se tiče neke zadeve, ki brez dvojbe zanimlje vse člane te visoke zbornice. Gre se namreč za to, da se brani zakonito zajamčena imuniteta enega naših tovarišev. Stvar je ta-le: Poslanec Jaklič je kot poslanec pri javnem shodu poročal svojim volivcem. Na podlagi poročila v javnih listih je odredilo predsedstvo deželnega šolskega sveta, torej baron Hein, disciplinarno preiskavo, ki jo je okrajni šolski svet tudi uvedel. (Dr. Šusteršič: „Škandal!“) Stvar je politiškega značaja; preiskava se tiče politiškega delovanja poslanca Jakliča in nima ž njim kot učiteljem nobene zveze. Zanimivo pa je, da sedita v okr. šol. svetu dva odločna politiška nasprotnika Jakličeva (nadučitelj Engelman in sodni svetnik Višnikar). Ta dva sta med sodniki o Jakličevem politiškem delovanju. Kakšna mora biti sodb, si lahko mislimo. (Dr. Šusteršič: To so liberalci!) To celo postopanje je skrajno krivično in diametralno nasprotuje duhu zakona dne 3. okt. 1861, drž. zak. 98, o imuniteti poslancev. Podoben slučaj je bil s poslancem Spinčičem, ki ga je osrednja vlada disciplinirala zavoljo nekega njegovega politiškega govora. A za nekaj let je vsaj deloma popravila krivico. Nedavno se je državni zbor pečal z enako zadevo. Posl. Seitz je bil discipliniran, ker je kot član okr. šol. sveta prišel v ostro navskrižje s predsednikom. Ogromna večina drž. zbora je prepričanja, da je

bilo to krivično. Pri tem se skoraj zdi, kakor bi se vlade posebno upale postopati proti ubogim ljudskim učiteljem, kakor bi zastopniki tega stanu ne imeli nobene politiške svobode in nobenih politiških pravic. (Dr. Šusteršič: „Tako je!“) Zato vprašujem g. glavarja: „Ali hoče g. glavar preiskati to zadevo in odrediti potrebno, da se preiskava proti poslancu Jakliču takoj ustavi in s tem popravi krivica, ki se mu kot poslancu godi.“ Dr. Šusteršič kliče: Hein naj govori! Hein naj pojasni to stvar, ta škandal! Nato vstane Hein in pravi, da bi odgovoril, ko bi se stavila nanj interpelacija. Dr. Šusteršič: „Zdaj pa vemo!“ Gospod deželni glavar je obljubil, da bode zadevo preiskal.

Ljudski učitelji v Italiji. Ljudski učitelji v Italiji so, kakor znano, jako slabo plačani. Tako trdijo sami, a tudi drugi jim to radi verjamejo. Verjame jim celo minister za uk Nasj, ki skuša sedaj popboljšati njihovo materijalno stanje — toda to bi veljalo državo naenkrat 8.000.000 lir. Posamezne stranke se trgajo med seboj za učiteljsko agitatorično moč ob volitvah — a z ozirom na ljudstvo bi se vsaka trikrat premislila, preden bi glasovala za povišanje davkov. Saj laški kmet že sedaj neče davkov plačevati. V južni Italiji in Siciliji je dosti krajev, v katerih je plačevanje davkov že zdavnaj zaostalo. Ljudstvo pravi: „Ubijte nas — a mi ne moremo plačevati!“ Zato namerava minister za uk razdeliti ljudske šole na dva dela: eden del bi bil za one otroke, ki hodijo v šolo pet let, potem pa več nečejo ali zaradi uboštva ne morejo obiskovati nobenih šol. V take šole bi torej spadalo največ delavskih in kmetjskih otrok, in te bi bile tudi začetek in konec ljudske izobrazbe. Zraven teh naj bi še bile šole za otroke, ki želé pozneje obiskovati gimnazijo ali pa tehnična izobraževališča. V teh šolah

bi morali starši plačevati posebno šolnino, med tem ko bi za prve morala skrbeti država sama. In s to šolnino, ki bi bila sicer prosta, t. j. prosto izvoljena, a vendar tudi vsiljena, bi se povišala plača učiteljem. To bi bil nekaj izhod iz zadrege, a skoro gotovo je nemogoč. Kako naj bi se izvršila ta delitev ljudske šole? Kateri oče ne želi odpreti svojemu otroku, ko ga dá v šolo, boljšo pot do bodočnosti? Ali bo ljudstvo zadovoljno, če se mu reče: Dajte svoje otroke v šole, ki jih vzdržujete s svojimi davki, a pozneje ne morejo vstopiti v nobeno višjo šolo! Samo bogati starši, ki morejo plačevati šolnino, bodo svoje otroke lahko dalje šolali. Kako naj se izvrši ta razdelitev šol v posameznih mestih? Kako se bo razdelilo učiteljstvo na dva dela? — Narod se bo temu uprl, in gotovo se bodo tudi socialistični in republikanski elementi odločno vzdignili zoper to, da se proletarskim otrokom za vedno zapre pot do nadaljnje izobrazbe. — Naše mnenje je torej, da se na ta način ne bo dalo rešiti učiteljsko vprašanje. („Kršč. Škola“.)

612 učiteljic brez službe. Hrvaška naučna uprava je sestavila imenik učiteljic, ki so dovršile svoje študije, a so

brez službe in kruha. Takih učiteljic je sedaj v kraljevini 612, večinoma so to hčere manj imovitih ali naravnost revnih starišev. Pisarne naučne uprave so dan na dan oblegane, vsakega najnižjega uradnika iščejo za protektorja. Toda vse zaman, nobene prazne službe ni v deželi, kjer sta dve tretjini za šolo godnih otrok brez vsakega pouka, in kjer je število analfabetov naravnost strašno. Tudi to je sad 20letnega Khuenovega sistema. Ako bi bila vlada poštena bi zaprla žensko učiteljske dokler ne more preskrbeti izšolanim učiteljicam kruha.

Regulacija učiteljskih plač na Tirolskem. Dne 13. oktobra se je vršila zaupna seja tirolskega deželnega zbora, v kateri je bila na dnevnem redu regulacija učiteljskih plač. Dežela bo razdeljena v tri šolska okrožja. Učitelji, ki so bili doslej plačani od občin, dobé znatno zvišane plače od dežele, ki v ta namen zviša občinske doklade od 30 do 40 odstotkov, uvede naklado na pivo (na hektoliter 1 K 70 v.) in vino (35 odstotkov) ter najme posojilo. Najmanjša učiteljska plača bo 1600 K. Plačo bodo učitelji dobivali po poštni branilnici.

❧ Naznanilo. ❧

Pri vseh knjigotržeh je dobiti po K 1.60

Navodilo k I. zvezku Črničeve Računice

Založila „Slovenska Šolska Maticea“.

Odbor.

„Slovenski učitelj“ izhaja dvakrat na mesec (1. in 15.).

Cena mu je na leto 5 K, na pol leta 2 K 50 h.

Urejuje in izdaje: Fran Jaklič, učitelj. — Oblastim odgovoren: Ivan Rakovec.

Rokopisi, naročnina in reklamacije naj se pošiljajo: Uredništvu „Slovenskega učitelja“ v Ljubljani.

Tiska Katoliška Tiskarna.